



unesco



ПРОВОДИМО УСПІШНИЙ ТРЕНІНГ: НУШ У 7-9 КЛАСАХ У СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

методичний посібник

У СПІВПРАЦІ З



МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

КОМАНДА
ПІДТРИМКИ
РЕФОРМ МОШ

О.ОСВІТОРІЯ

Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7-9 класах у соціальній та здоров'язбережувальній галузі / автори: О. Шиян, Т. Дрожжина, А. Седоченко, В. Дяків, В. Успенська, В. Ролік. Київ, 2025, 118 с.

Рецензентка: Т. Фролова, учителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», вчитель вищої категорії, старший вчитель, директор Лебединського закладу загальної середньої освіти І-ІІ ступенів №3 Лебединської міської ради Сумської області

Пропонований посібник розглядає особливості реалізації реформи НУШ у 7-9 класах у соціальній та здоров'язбережувальній освітній галузі. Охоплено теми компетентнісного потенціалу галузі, методичних особливостей організації освітнього процесу та особливостей оцінювання навчальних досягнень учнівства.

Посібник буде корисним для тренерів та тренерів-педагогів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі у контексті проведення тренінгів для вчительства.



© UNESCO 2025

Цей документ доступний у Open Access за ліцензією Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). Використовуючи зміст цього документа, користувачі погоджуються з умовами використання UNESCO Open Access Repository (<https://www.unesco.org/en/open-access/cc-sa>).

Використані позначення та подання матеріалів у цьому документі не є вираженням будь-якої думки з боку ЮНЕСКО щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи району, або їхніх органів влади, або щодо делімітації їхніх кордонів чи ліній розмежування.

Продукти, згадані в цій публікації, наведені лише в інформаційних цілях, щоб надати приклади можливих сервісів або рішень; ці згадки не є підтримкою або рекомендацією продуктів або послуг.

Методичний посібник створено в межах заходів ЮНЕСКО з підтримки професійного розвитку вчителів в Україні за фінансової підтримки Global Partnership for Education (GPE) громадською спільнотою «Освіторія» у співпраці з Міністерством освіти і науки України. Ідеї та погляди авторів не обов'язково збігаються з офіційною позицією ЮНЕСКО та/або GPE.

АВТОРИ ТА АВТОРКИ ПОСІБНИКА



Олена Шиян

Професорка кафедри освітньої політики ЛОІППО, кандидатка педагогічних наук, докторка наук з державного управління, співавторка Стандартів НУШ МНП та підручників



Тетяна Дрожжина

Провідна фахівчиня ГО «ЕдКемп Україна», кандидатка педагогічних наук



Алевтина Седоченко

Співавторка Державних стандартів базової і профільної середньої освіти, модельних навчальних програм, підручників, радниця з питань освіти НГО Finn Church Aid Ukraine



Василь Дяків

Учитель інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», заслужений вчитель України, переможець Global Teacher Prize Ukraine 2020



Валентина Успенська

Кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри теорії і методики змісту освіти, керівниця лабораторії здоров'яспрямованої освіти КЗ СОІППО



Вікторія Ролік

Керівниця центру фінансових знань «Талан» Національного банку України, авторка підручника «Підприємництво і фінансова грамотність» для 8 класу

ЗМІСТ

ВСТУП

6

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

10

| | |
|--|----|
| 1.1. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь — особливості реалізації | 11 |
| 1.2. Компетентнісний потенціал СЗО | 14 |
| 1.3. Потенціал СЗО у формуванні наскрізних умінь | 18 |
| 1.4. Інтеграція в СЗО: практичні аспекти | 23 |
| 1.5. Інтеграція соціально-емоційного навчання (СЕН) в СЗО: практичні кейси | 27 |
| 1.6. Компетентнісний підхід до впровадження курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» (практичний кейс) | 38 |
| Список використаних джерел до розділу 1 | 49 |

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

52

| | |
|---|----|
| 2.1. Сучасні інноваційні технології та методики галузі: дизайн уроку | 53 |
| 2.2. Цифрова компетентність учителя предметів / інтегрованих курсів СЗО | 58 |
| 2.3. Цифрові засоби освітнього онлайн-середовища: сервіси, ресурси, інструменти | 60 |
| 2.4. Освітні онлайн-ресурси для використання у СЗО | 82 |
| Список використаних джерел до розділу 2 | 86 |

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ / УЧЕНИЦЬ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

88

| | |
|--|-----|
| 3.1. Принципи формувального та підсумкового оцінювання | 89 |
| 3.2. Формати підсумкової (діагностувальної) роботи | 93 |
| 3.3. Рефлексія та самооцінювання | 107 |
| Список використаних джерел до розділу 3 | 111 |


ГЛОСАРІЙ

113




2.4. ОСВІТНІ ОНЛАЙН-РЕСУРСИ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ У СЗО





Сайти, портали, платформи, YouTube-канали є ресурсною базою актуальної доцільної інформації для викладання СЗО.

Додаткова інформація

Добірка актуальних ресурсів надана на Padlet  [«Онлайн-сервіси з ресурсами до базових знань СЗО. 7-9 класи»](#).


Онлайн-ресурси з питань безпеки

Сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є цінним ресурсом для вчителів / учительок СЗО. Він містить актуальну інформацію про безпеку, правила безпечної поведінки для небезпек різного характеру разом із короткими відеороликами ( [Абетка безпеки](#)). На сайті можна дізнатись про проекти для шкіл і взяти в них участь ( [Класи безпеки](#);  [Рух юних пожежників-рятувальників](#)).

Корисний ресурс для вчителів СЗО — сайт  [ЮНІСЕФ](#). Тут представлена актуальна інформація про дитячі права, здоров'я, освіту. Окремий сайт  [bezpeka.info](#) присвячений безпечній поведінці дітей (посібники до уроків мінної безпеки, розроблені ЮНІСЕФ спільно з МОН України, ДСНС та Міністерством внутрішніх справ України; онлайн-гра  [«Суперкоманда проти мін!»](#)). Проєкт від ЮНІСЕФ  [«Спільнотека»](#) — база знань з корисними матеріалами, іграми, коміксами з тем безпеки, харчування, здоров'я та гігієни, психологічної, соціальної підтримки та ін.

Зверніть увагу!

Використання цифрових інструментів учительством та учнівством має здійснюватись за вимогами медіаграмотності, з аналізом та критичною оцінкою інформації, уміннями відрізнити факти від міфів, бути безпечним, захищеним від фішингу, кібербулінгу. Про це йтиметься далі.

Цифровій безпеці присвячена діяльність всеукраїнської освітньої ГО  [«#STOP_SEХтинг»](#). Проєкти спрямовані на захист дітей і підлітків від сексуального насильства в інтернеті, підвищення обізнаності учнівства, батьківства та вчительства про онлайн-небезпеки (секстинг, грумінг, онлайн-насильство, шантаж).

✓ Вправа

Можливості платформи [🔗 «#STOP_SEXтинг»](#) для захисту підлітків від сексуального насильства. [🔗 Інструктивна картка](#).

Час виконання: 30 хвилин.

Обговоріть вправу: Які ресурси платформи можна використати в освітньому процесі СЗО? Як побудувати довірливу та підтримувальну бесіду з учнівством? Який цифровий інструмент допоможе провести анонімне опитування про ставлення підлітків до проблеми сексуального насильства?

[🔗 Нота Єнота](#) — антифейкова інтелектуальна гра. Це інноваційний інструмент для боротьби з дезінформацією та фейковими новинами. Серед готових ігор, поданих у презентації PowerPoint, для СЗО можна використати, наприклад, «Фейки про Чорнобиль і радіацію». Для самостійного створення вчителем або вчителькою власного сценарію інтерактивної онлайн-гри можна в розділі «Здоровий Єнот» із запропонованих 95 тез вибрати необхідні, а система згенерує з цього комплекту презентацію PowerPoint.

[🔗 «Фільтр»](#) — національний проєкт з медіаграмотності Міністерства культури та інформаційної політики України. Містить рубрику «Учителям та учням». Запропонуйте вчителям / учителькам одразу пройти [🔗 тест-гру на медіаграмотність](#).

Інші доречні цифрові ресурси за темами безпеки:

- Міністерство внутрішніх справ України ([🔗 Абетка з безпеки школяра середньої школи](#));
- Сайт [🔗 «Товариство Червоного Хреста України»](#) — брошури та інші матеріали з мінної небезпеки, домедичної допомоги, психосоціальної підтримки та інше (Прес-центр — Інфобаза). Український Червоний Хрест упроваджує проєкт «Зміцнення здоров'я та профілактика захворювань».

Онлайн-ресурси з питань здоров'я

Сайт Міністерства охорони здоров'я містить актуальну інформацію та статті про стан здоров'я населення, захворювання, профілактику хвороб, здоровий спосіб життя (Головна — Громадянам — Здоров'я). Інформація ґрунтується на нормативній базі, дослідженнях українських вчених та ВООЗ (наприклад, [🔗 стаття «Скільки солі можна споживати без ризику для здоров'я?»](#)). Це дозволить учительству завжди використовувати актуальні та науково-обґрунтовані дані. Цінними є рубрики: [🔗 «Здоров'я від А до Я»](#); [🔗 «Протидія COVID-19»](#).

Державна установа [«Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України»](#) — санітарно-профілактичний заклад охорони здоров'я (Головна — Новини та публікації). Цінними є навігація [«А — Я»](#) з переліком захворювань, до яких систематизовано багато матеріалів. У меню: [«Контроль захворювань»](#); [«Матеріали з промоції здоров'я»](#) (статті, пам'ятки, буклети, відео); [онлайн-тести](#), зокрема, тест [«Калькулятор очікуваної тривалості життя»](#), який можна одразу запропонувати пройти вчителям / учителькам (3 хвилини).

[Програма e-Bug](#) від Агентства охорони здоров'я Великої Британії — це програма медичної освіти, що спрямована на сприяння позитивним змінам поведінки серед дітей і молоді щодо профілактики та контролю інфекцій. Пропонуються безкоштовні ресурси для освітян, батьків. Ресурс англomовний, до окремих частин доступна україномовна версія, можна налаштувати субтитри українською мовою ([як це зробити](#)).

Тема здорового харчування, висвітлюється багатьма сайтами державних та громадських інституцій ([ПроЗдорове](#) від Асоціації дієтологів України; плейлист [Уроки здорового харчування](#) від ЮНІСЕФ та Є. Клопотенка). Наймасштабнішою є Всеукраїнська платформа [«ЗНАЙМО»](#) [12], присвячена реалізації завдань реформи шкільного харчування. Учителі СЗО знайдуть статті, відеоролики, навчальні ігри, плакати для завантажень, онлайн-курс [«Основи здорового харчування для учнів 5–9 класів»](#).

✓ Вправа «Корисні харчові звички»







Ознайомте вчительство з грою [«Мапа смачних пригод»](#) [12], запропонуйте виконати. Об'єднайте учасників / учасниць у групи і дайте завдання обговорити, як в освітньому процесі вони використають дану вправу; яку форму самоконтролю за виробленням корисних харчових звичок порадять учнівству. Зразком такого самоконтролю може бути [трекер вироблення корисних звичок](#) на місяць [20]. Нехай учителі й учительки самі запропонують / створять свій трекер з використанням будь-якого графічного дизайнера ([зразок трекера, створеного в Canva](#)) або іншу форму самоконтролю для учнівства на 1 місяць. Презентація робок, виставлення у [Padlet створених ресурсів](#).

Час виконання: 60 хвилин.

📎 Додаткова інформація

Дізнатися, що таке трекер, яка його роль у формуванні корисних звичок, можна в статті [«Як сформувати корисну звичку з трекером від Happy Monday»](#) [20].

Інші доречні цифрові ресурси за темами здоров'я та добробуту:


-  [ГО «Дівчата»](#) (Секспросвіта. Фізичне і психічне насильство. Ментальне здоров'я. Волонтерство).
- Мережа Освітніх Хабів (EduHub) пропонує  [плейлист корисних роликів психологічної підтримки](#) від професійних психологів Д. Карпачова та О. Адамової.
- Відеорубрики офіційних телевізійних каналів з підбірками передач про здоров'я від науковців, лікарів, психологів та інших фахівців:  [«PRO здоров'я. Інтерв'ю»](#) від інтернет-порталу та телевізійного каналу Еспресо ТВ;  [Здоров'я24](#) від «24 Канал»;  [«Знаю — споживаю»](#) від «Сніданку з 1+1».
- Сайт  [ГО «Українська Волонтерська Служба»](#), створеної з метою розвитку культури волонтерства та взаємодопомоги в Україні, містить різноманітні матеріали з волонтерського руху.


Зверніть увагу!


Існує багато інших, доцільних у СЗО освітніх ресурсів. Учитель або учителька самостійно добирає цікавий і необхідний, достовірний та актуальний контент для навчання учнівства. Робота з мультимедійними присроями вимагає особливого піклування про особисте здоров'я та здоров'я тих, хто навчається.


Прочитайте  [Правила](#) та застосуйте їх під час роботи.

Додаткова інформація

Зразки цифрових ресурсів для розвитку очікуваних результатів СЗО на циклі предметного навчання (7–9 класи) ( [таблиця спільного доступу](#)).

Онлайн-сервіси з ресурсами до базових знань соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі (7–9 класи) ( [онлайн-дошка Padlet](#)).

 [Padlet створених продуктів](#), ідей та думок педагогів соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі (онлайн-дошка завдань, виконаних вчителями / вчительками на курсах).

 [Соціальна і здоров'язбережувальна галузь НУШ: Спільнота практиків: група Facebook](#). Спільнота покликана стати місцем для взаємодії, обміну досвідом та підтримки, щоб кожен тренер / тренерка мали можливість ефективно реалізовувати принципи НУШ у своєму регіоні та допомагати іншим у цьому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Бери й роби. Змішане та дистанційне навчання: онлайн-курс. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/4719> (дата звернення 31.01.2025).
2. Богосвятська А. М. Нейромережі для творчих педагогів. 50 інструментів ШІ для рішення освітніх завдань : посібник з відеінструкціями. Львів: Академія гармонізації особистості, 2025. 96 с.
3. Всеосвіта: національна освітня платформа. Флеш-картки: ефективний спосіб запам'ятовування ключової інформації. URL: <https://cutt.ly/irqfvvj1> (дата звернення 03.02.2025).
4. Всеукраїнська школа онлайн: 12 найкрутіших руханок, які варто спробувати всією родиною: Освіторія. URL: <https://cutt.ly/se7431ZU> (дата звернення 03.02.2025).
5. Дія.Освіта: онлайн-платформа. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/> (дата звернення 10.02.2025).
6. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12 — 28. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf> (дата звернення 31.01.2025)
7. Дутчак І. Інноваційні форми роботи в закладах освіти в умовах воєнного стану (на прикладі Чернівецької області) / Проблеми освіти. 2023. (1(98), С. 280-298. URL: <https://cutt.ly/Erqdvz7k> (дата звернення 31.01.2025).
8. Золотарьова Г. М. Інноваційна педагогічна діяльність як рушійна сила розвитку науки та освіти України // Scientific notes of the pedagogical department. 2015. № 24. С. 79 — 85. URL: <https://cutt.ly/trqjd4ky> (дата звернення 31.01.2025).
9. Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти : монографія / відпов. ред. Л. В. Барановська, Л. І. Морська. Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук». 2022. 341 с.

10. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти: проєкт Міністерства цифрової трансформації та Міністерства освіти і науки України. URL: <https://cutt.ly/4e8SXoUl> (дата звернення 29.01.2025).
11. Інтерактивні методи навчання : навч. посібник / за заг. ред. П. Шевчука, П. Фенриха. Щецін : WSAP, 2005. URL: https://nmc-pto.rv.ua/DOK/IMN_2005.pdf (дата звернення: 25.01.2025).
12. Мапа смачних пригод; ЗНАЙМО : платформа. URL: <https://www.znaimo-game.com.ua/our-map/> (дата звернення 01.02.2025).
13. Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти: збірник наукових праць / редкол. О. Я. Чебикін та ін. Одеса: Університет Ушинського, 2022. URL: <https://cutt.ly/lrqdCZNe> (дата звернення: 25.01.2025).
14. Наталя Осіна: YouTube-канал. URL: www.youtube.com/@NataOsina (дата звернення 31.01.2025).
15. На Урок: освітній портал. URL: <https://naurok.com.ua/> (дата звернення 03.02.2025).
16. Спільнота сучасних учителів і психологів: YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/@modernteachers> (дата звернення 31.01.2025).
17. Універсальний дизайн в освіті : посібник / під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с. URL: <https://cutt.ly/2rqdBbeK> (дата звернення 31.01.2025).
18. Учителі в курсі: Базовий курс з розвитку цифрових навичок освітян. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/2915> (дата звернення 03.02.2025).
19. Цифровий вчитель: онлайн курс. URL: <https://cutt.ly/Ae7JrnEw> (дата звернення 31.01.2025).
20. Як сформувати корисну звичку з трекером від Happy Monday. URL: <https://happy monday.ua/treker-zvyчок> (дата звернення 03.02.2025).
21. Creative Teacher : YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/@CreativeTeacher> (дата звернення 31.01.2025).